

"Zıt zıttına muannid ise de çok hususlarda mümasil olur." ifadesini açıklar mısınız?

"Altıncısı: Zıt, zıddına muânid ise de, çok hususlarda mümasil olur. Binaenaleyh iman, lezaiz-i ebediyeyi ismar ettiği gibi, küfür de âlâm-ı elîmeyi ve ebediyeyi âhirette intaç etmesi, şe'nindendir."(1)

Cennet ile cehennem muhteva olarak birbirine iki zıttır. Lakin birbirlerinin vücuduna ve manasına da mümasildirler. Yani birbirlerini gösterip iktiza ediyorlar. Evet cenneti anlamlı kılan, onun zıddı olan cehennemdir. İman ve ibadet nasıl cennetin varlığına gerekçe teşkil ediyor ise, küfür ve isyan da aynı şekilde cehennem varlığına gerekçe teşkil edip, ortak gaye olan ahiretin kurulmasında birleşiyorlar ve mümasil oluyorlar. Yani aynı hedefi iktiza ediyorlar.

Küfür nasıl imanın kıymet ve güzelliğini göstermek noktasında ona mümasil ise, yani onu kendi aynasında parlatarak gösteriyor ise, aynı şekilde cennet ve cehennemde de bu mana hükmediyor. Cennetliklerin, zalimleri ve kafirleri azap içinde görmesi nasıl cenneti ikmal ediyor ise, aynı şekilde cehennemliklerin de cennetteki müminleri ve mazlumları görmesi ve bilmesi cehennem azabını tek mil edip tamamlıyor.

Soğuk ile sıcak mizaç olarak birbirlerine zıt olsalar da, birbirlerinin nispi değerlerini göstermek noktasından birbirlerine yardımcı ve mümasildirler. Sıcak aynasında soğukun kıymeti bilinir; soğuk aynasında da sıcakın kıymeti bilinir. Allah kainatta nispi değerleri göstermek için zıtları birbirinin imdadına ve yardımına göndermiştir ki, Üstad Hazretlerinin "**mümasil olur**" ifadesi bu inceliğe işaret ediyor.

Kainattaki bütün kötülük ve şerler, en az iyilik ve hayırlar kadar ahirete bakar ve ona işaret eder. Dünyadaki lezzetler ile cennet arasında nasıl bir irtibat varsa, dünyadaki azap ve sıkıntılar ile cehennem arasında da benzer bir irtibat vardır ki, mümasil tabiri bu benzerliğe kinayedir.

(1) bk. [İşârâtü'l-İ'câz, Bakara Suresi, 7. Ayetin Tefsiri](#)